

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія дизайну і мистецтв

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Вченої ради ХДАДМ
(протокол № 36 від 26 квітня 2024)

ФІЛОСОФІЯ

Програма фахового вступного випробування для прийому на навчання осіб,
які здобули освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістра
(спеціаліста), для здобуття освітньо-наукового рівня доктора філософії,

зі спеціальності:

021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

022 «Дизайн»,

023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

Денна форма навчання

Харків 2024

Розробник: Артеменко А .П. – доктор філософських наук, професор,
професор кафедри методології крос-культурних практик

Програму обговорено на засіданні кафедри МККП
від 26.04.2024 року

Протокол № 10

©ХДАДМ, 2024

©Артеменко А.П, 2024

Вступ

Філософія як теоретична основа світорозуміння і як самосвідомість культури є важливим чинником раціональної інтерпретації дійсності й формування адекватної картини світу. Вплив філософії на розвиток науки полягає, насамперед, у розробці методів наукового пізнання, систематизації й узагальненні висновків науки, проясненні смислу наукової діяльності, орієнтації цієї діяльності на вищу й безумовну цінність - людину. Осмислення фундаментальних проблем буття, розробка універсальної методології, дослідження загальних закономірностей існування Універсуму й людини - завдання, що зберігають свою історичну актуальність у будь-якій культурній ситуації. Засвоєння й розвиток філософської культури – культури мислення, аргументації, наукового діалогу – основне практичне завдання даного курсу.

Мета курсу "Філософія" є:

- створення теоретичного фундаменту для одержання системного знання в конкретній професійній сфері;
- оволодіння методологічним інструментарієм для успішного здійснення теоретичної й практичної діяльності;
- формування основ високої гуманітарної культури і гуманістичних світоглядних принципів.

Завданнями курсу "Філософія" є:

- ознайомлення з надбанням світової й вітчизняної філософської думки;
- здобуття навичок самостійного критичного мислення й обґрунтування власної теоретичної позиції;
- розвиток навичок теоретичного синтезу й узагальнення;
- оволодіння необхідним принципам наукової дискусії і цивілізованого міжкультурного діалогу (об'єктивності, академічній коректності, толерантності);

Знання, що мають продемонструвати особи, які вступають до аспірантури, з дисципліни «Філософія»:

- теоретичний матеріал основних розділів курсу (зміст предмета, завдань, структури й функцій філософського знання; особливості філософської проблематики й пізнавальних принципів);
- зміст і склад феномена світогляду, знання особливостей основних історичних типів світогляду, їх загальних і відмінних характеристик;
- зміст основних тенденцій еволюції філософії, філософських напрямків, течій і концепцій.

Практичні навички, що демонструє вступник до аспірантури :

- володіння основними філософськими методами;
- орієнтація в історико-філософському матеріалі, уміння аналізувати філософські погляди й теорії;
- уміння аргументувати власну теоретичну позицію й артикулювати світоглядні принципи;

- уміння застосовувати отримані знання при аналізі актуальних проблем наукових досліджень;
- самостійно визначати смисл і напрямок своєї наукової та практичної діяльності.

Компетентності, які має продемонструвати вступник до аспірантури:

- володіння теоретичним матеріалом для одержання системного знання в конкретній професійній сфері;
- навички теоретичного синтезу й узагальнення, володіння методологічним інструментарієм для успішного здійснення теоретичної й практичної діяльності;
- самостійне критичне мислення й вміння обґрунтувати власну теоретичну позицію;
- засвоєння та вміння використовувати на практиці принципів наукової дискусії і цивілізованого міжкультурного діалогу (об'єктивності, академічній коректності, толерантності).

Зміст програми

ФІЛОСОФСЬКА ПРОПЕДЕВТИКА

1. Місце і роль філософії у культурі.

Філософія як «любов до мудрості». Етимологія поняття «філософія». Філософія як теоретичне знання. Предмет, структура, проблематика. Функції філософії. Філософія і наука: спільне та відмінне у принципах дослідження. Особливості філософської проблематики.

Світоглядний вимір філософії. Міф, релігія, філософія: спільне та відмінне.

2. Структура філософії

Онтологія як сфера філософського знання. Онтологічні категорії та їх зміст. Гносеологія як сфера філософського знання. Основні гносеологічні підходи. Гносеологія. Види, форми і рівні пізнавальної діяльності. Проблема істини. Логіка як філософська дисципліна. Правельні форми мислення та закони логіки. Дедукція та індукція як метод дослідження і спосіб узагальнення результатів.

Філософська антропологія. Предмет і проблематика філософської антропології. Людина як об'єкт філософського дослідження. Соціальна філософія. Предмет і проблематика соціальної філософії. Специфіка соціально-філософського пізнання. Глобалізація як соціокультурний феномен. Філософія історії. Філософські концепції історії. Співвідношення культури та цивілізації. Етика як філософська дисципліна. Основні етичні категорії.

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

3. Передумови виникнення філософії: історико-культурний та теоретичний аспект. Історія філософії, її логіка, структура, тенденції. Основні етапи еволюції філософського знання.
4. Філософія стародавнього Сходу. Ранні філософські погляди Стародавньої Індії. Філософські погляди Стародавнього Китаю.
5. Антична філософія. Характеристика, періодизація та проблематика античної філософії. Проблема пошуку первоначала у ранній грецькій філософії. Натурфілософія досократиків. Антропологічний поворот античної філософії. Софісти. Сократ. Антропоцентризм та пізнавальний метод філософії Сократа. «Великий синтез» античної філософії, його специфіка та коло проблем. Філософська система Платона. Вчення про ідеї. Філософська система Аристотеля. Метафізика як вчення про першооснови буття.
6. Філософія середньовіччя. Загальна характеристика середньовічної філософії. Її проблематика та періодизація. Філософія доби Відродження. Зміст ренесансного гуманізму та соціальної утопії. Ф. Петрарка, Л. Валла, П. делла Мірандола.
7. Філософія Нового часу. Проблема пошуку універсального метода пізнання. Емпіризм Нового часу. Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк. Раціоналізм Нового часу. Р. Декарт, Б. Спіноза, Г.-В. Лейбніц.
8. Німецька класична (критична) філософія. Її характеристики, завдання та методологія. Критична філософія І. Канта. Зміст «коперніканського перевороту» у філософії. Система абсолютного ідеалізму Г.В.Ф. Гегеля.
9. Некласична філософія. Передумови виникнення, характеристика, основні течії. Позитивізм, його завдання та еволюція концепцій. О. Конт, Дж.-С. Милль, Г. Спенсер, Е. Мах, Т. Кун, К. Поппер. Марксизм. Сутність матеріалістичної діалектики. Особливості матеріалістичного розуміння суспільства та історії. «Філософія життя». Ф. Ніцше, його концепція людини та культури. Проблема людини, її життя та свободи у філософії екзистенціалізму. М. Гайдеггер, К. Ясперс, А. Камю, Ж.П. Сартр. Філософія психоаналізу: еволюція антропологічних поглядів (З. Фройд, К.Г. Юнг, К. О. Апель). Характеристика сучасної (постнекласичної філософії). Її питання, тенденції, стратегії. Теоретичні засади постструктуралізму. Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, М. Фуко.
10. Своєрідність, проблематика та основні етапи еволюції вітчизняної філософської думки.

Питання до вступного випробування до аспірантури з філософії

1. Філософія як «любов до мудрості». Етимологія поняття «філософія».
2. Філософія як теоретичне знання. Предмет, структура, проблематика.
3. Світогляд та його історичні форми. Міф, релігія, філософія: спільне та відмінне.
4. Філософія і наука: спільне та відмінне у принципах дослідження.
5. Місце і роль філософії у культурі. Функції філософії.

6. Передумови виникнення філософії: історико-культурний та теоретичний аспект.
7. Онтологія як сфера філософського знання. Онтологічні категорії та їх зміст.
8. Свідомість як об'єкт філософського дослідження.
9. Гносеологія як сфера філософського знання. Основні гносеологічні підходи.
10. Характеристика філософської методології. Основні методи філософського пізнання.
11. Специфіка та цілі наукового пізнання. Проблема факту в науці.
12. Еволюція наукового знання в різних філософських концепціях. Зміст понять «парадигма» та «наукова революція».
13. Людина як об'єкт філософського дослідження. Предмет і проблематика філософської антропології.
14. Трансформація антропологічних поглядів в історії філософії (суб'єкт – екзистенція – ідентичність).
15. Природа і сутність людини як центральна проблема філософської антропології. Варіанти її осмислення.
16. Предмет і проблематика соціальної філософії.
17. Суспільство як об'єкт філософського дослідження. Специфіка соціально-філософського пізнання.
18. Історико-філософські варіанти інтерпретації суспільства та його розвитку.
19. Співвідношення культури та цивілізації: діалектичні та антиномічні тлумачення проблеми.
20. Глобалізація як соціокультурний феномен.
21. Єдність та багатомірність історичного процесу. Філософські концепції історії.
22. Етика як філософська дисципліна. Основні етичні категорії.
23. Логіка як філософська дисципліна. Форми мислення та закони логіки.
24. Дедукція та індукція як метод дослідження і спосіб узагальнення результатів.

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

25. Історія філософії, її логіка, структура, тенденції. Основні етапи еволюції філософського знання.
26. Проблема пошуку первоначала в ранній грецькій філософії. Натурфілософія досократиків.
27. Антропологічний поворот античної філософії. Софісти. Сократ.
28. Антропоцентризм та пізнавальний метод філософії Сократа.
29. «Великий синтез» античної філософії, його специфіка та коло проблем.
30. Філософська система Платона. Вчення про ідеї.
31. Філософська система Аристотеля. Метафізика як вчення про першооснови буття.
32. Загальна характеристика середньовічної філософії. Її проблематика та періодизація.

33. Філософія доби Відродження. Зміст ренесансного гуманізму. Ф. Петрарка, Л. Валла, П. делла Мірандола.
34. Філософія Нового часу. Проблема пошуку універсального метода пізнання.
35. Емпіризм Нового часу. Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк.
36. Раціоналізм Нового часу. Р. Декарт, Б. Спіноза, Г.-В. Лейбніц.
37. Критична філософія І. Канта. Зміст «коперніканського перевороту» у філософії.
38. Система абсолютного ідеалізму Г.В.Ф. Гегеля.
39. Некласична філософія 19-п.20 століть. Передумови виникнення, характеристика, основні течії.
40. Позитивізм, його завдання та еволюція концепцій. О.Конт, Дж.-С.Милль, Г.Спенсер, Е. Мах, Т. Кун, К. Поппер.
41. Марксизм. Сутність матеріалістичної діалектики. Особливості матеріалістичного розуміння суспільства та історії.
42. «Філософія життя». Ф. Ніцше, його концепція людини та культури.
43. Проблема людини, її життя та свободи у філософії екзистенціалізму. М.Гайдеггер, К.Ясперс, А. Камю, Ж.П. Сартр.
44. Філософія психоаналізу: еволюція антропологічних поглядів (З. Фройд, К.Г. Юнг, К. О. Апель).
45. Характеристика сучасної (постнекласичної філософії). Її питання, тенденції, стратегії.
46. Сучасна релігійна філософія. Теоретичні та світоглядні засади неотомізму.
47. Теоретичні засади постструктуралізму. Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, М. Фуко.
48. Своєрідність, проблематика та основні етапи еволюції вітчизняної філософської думки.

Перелік навчально-методичної літератури

Основна:

1. Філософія (кредитно-модульний курс) [за заг.ред. К. А. Іванова] – Харків: Вид-во НФаУ «Золоті сторінки», 2014. – 450 с.
2. Пазиніч С.М. Філософія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Харків: ХДАДМ; Видавець Савчук О.О., 2014. – 380 с.
3. Філософія. Курс лекцій . Навчальний посібник (І.В.Бичко, В.Г.Табачковський, Г.І.Горак та ін.).—К.:Либідь, 2013.—576с.
4. Філософія. Навчальний посібник (курс лекцій). За ред. проф. І.Ф. Надольного.—К.: Вікар, 2017.—620с.
5. Философия. Уч. Пособие. Под ред. Г.В. Осичнюка.—К., 1994.

Додаткова:

6. Новий філософський енциклопедичний словник – К., 2019. - 1260с.

7. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Основи, 2013. – 503 с.
8. Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – 560 с.
9. Горський В.С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). – Філософські нариси. – К., Центр практичної філософії, 2001. – 236 с.
10. Горський В.С. Історія Української філософії. Курс лекцій.—К., 2006.
11. Конверський А.Є. Логіка: підручник. – 2-ге вид. виправлене. –К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. – 391 с.

4. Критерії оцінювання знань

Вступні іспити до аспірантури проводяться предметними комісіями з використанням екзаменаційних білетів. Рівень знань вступника оцінюється за шкалою 100–200.

Мінімальна кількість балів для кожного із вступних іспитів, з якими вступник допускається до участі в конкурсному відборі – 152 бали.

У балах оцінка та за національною шкалою		Пояснення
100-200	190-200	Відповіді на питання екзаменаційного білету виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору обґрунтована. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник демонструє знання фахової літератури, критично мислити, вести дискусію
	190 – 199	Відповіді на питання екзаменаційного білету в цілому повні, коректні та виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору переважно обґрунтована та послідовна. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань.
		Достатній рівень

	181-189	Вступник на достатньому рівні володіє теоретичним матеріалом. Демонструє системні знання, розрізняє особливості наукових напрямів в філософії. Має базові знання. Уміє аналізувати теоретичний матеріал. Проте в усній відповіді допускає неточні формулювання.
	171-180	Вступник на прийнятному рівні володіє теоретичним матеріалом. Демонструє достатні знання з філософії. Вміє аналізувати теоретичний матеріал. У відповіді допускає неточні визначення. В аналізі конкретних філософських праць частково допускаються помилки.
	162-170	Вступник на припустимому рівні демонструє достатні знання з філософії. Вміє аналізувати теоретичний матеріал. У відповіді допускає неточні визначення. В аналізі конкретних філософських праць частково наявні помилки.
	152-161	Вступник демонструє достатній рівень знань з філософії. Поверхово аналізує теоретичний матеріал. У відповіді допускає неточні визначення.
		Середній рівень
	143-151	Вступник демонструє загальний рівень знань з філософії. Поверхово аналізує теоретичний матеріал. Виявляє слабкі знання конкретних філософських праць. У відповіді допускає неточні визначення.
	133-142	Вступник демонструє поверховий рівень знань з філософії. У відповіді присутня достатня кількість вірних суджень, а відсутнє знання конкретних філософських праць.

	124-132	Вступник демонструє задовільний рівень знань з філософії. Плутається у визначенні основних філософських течій, теорій тощо. Відповідь стисла, наявна певна кількість помилок.
		Недостатній рівень
	123 і нижче - непрохідний бал	Вступник почасти відповідає на поставлені питання з філософії. У відповіді допускає неточні термінологічні визначення. В усній відповіді наявна завелика кількості грубих помилок.

Голова екзаменаційної комісії

Артеменко А.П